



УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua тел. (044) 298 7033

Міністру юстиції України
Денису МАЛЮСЬЦІ

Офіс Генерального прокурора
(до відома)

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»)

Статтею 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я є найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини і громадянина закріплено у Розділі II Конституції України та, відповідно до статті 22 Основного Закону України, не є вичерпними, гарантуються і не можуть бути скасовані.

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, метою якого є:

захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;

додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина у відносинах, що виникають між юридичними особами публічного та приватного права, а також фізичними особами, які перебувають на території України, у випадках, передбачених окремим законом;

запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;

сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність до Конституції України, міжнародних стандартів у цій сфері.



Мною, у зв'язку із здійсненням на підставі статей 13 та 19-1 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захисту прав кожного на території України, виконанням функцій національного превентивного механізму відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання виявлено грубі порушення прав людини на захист від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання у діяльності державної установи «Надержинщинська виправна колонія (№ 65)», у якій на час відвідування НПМ утримувались 289 ув'язнених та засуджених.

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.

Передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Згідно з положеннями частини 3 статті 50 Кримінального кодексу України покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність.

Частиною 1 статті 8 Кримінально-виконавчого кодексу України серед основних прав засуджених визначено право на гуманне ставлення до них та на повагу їх людської гідності; засуджені не повинні підлягати жорстокому, нелюдському або такому, що принижує їх гідність, поводженню.

Під час здійснення 11 квітня 2023 року відвідування державної установи «Надержинщинська виправна колонія (№ 65)» (далі – ВК, Установа), як місця несвободи, для виконання функцій національного превентивного механізму, встановлено, що в Установі порушуються вимоги статті 115 Кримінально-виконавчого Кодексу (далі – КВК України), правила 10 Мінімальних стандартних правил поводження з в'язнями та пункту 18.1 Європейських пенітенціарних правил в частині дотримання норми площі для однієї засудженої особи, яка в окремих приміщеннях менша 4 квадратних метрів.

Зокрема, на момент відвідування у спальному приміщенні № 6 гуртожитку відділення соціально-психологічної служби № 1 розміщено 8 спальних місць, у



той час площа цього спального приміщення становить 25 м². При заповненні усіх спільних місць площа на одного засудженого буде складати 3,1 м².

Також порушення норм площі на одну засуджену особу встановлено у спальних приміщеннях № 4 та № 7 відділення соціально-психологічної служби № 1 та спальному приміщенні № 4 відділення соціально-психологічної служби № 3.

У спальному приміщенні № 2 гуртожитку дільниці карантину, діагностики та розподілу розміщено 4 спальних місця, у той час площа цього спального приміщення становить 12 м². При заповненні усіх спільних місць площа на одну засуджену буде складати 3 м².

Також порушення норм площі на одну засуджену особу у дільниці карантину, діагностики та розподілу встановлено у спальних приміщеннях № 1 та № 3.

Довідково: замірювання площі у житлових приміщеннях здійснювалося з використанням сертифікованого далекоміру «UNI-T LM 50».

Європейським судом з прав людини неодноразово констатувались порушення в установах попереднього ув'язнення та виконання покарань статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) щодо заборони катування осіб, до якого прирівняне незабезпечення прав засуджених осіб на визначену КВК України норму площі.

Така ситуація може призвести до чергових заяв проти України до Європейського суду з прав людини на підставі порушень статті 3 Конвенції та призначення виплат значної суми коштів, як моральної компенсації за перебування у таких умовах.

Також групою НПМ проведено опитування засуджених, яке здійснювалося за відсутності третіх осіб та за умов, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування, за результатами якого встановлено протиправно запроваджену практику часткового делегування засудженим функцій, які має виконувати адміністрація Установи.

Так, відповідно до вимог розділу III Положення про відділення соціально-психологічної служби, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 04.11.2013 № 2300/5, начальник відділення соціально-психологічної служби зобов'язаний вимагати виконання засудженими встановленого в установі розпорядку дня, дотримання ними режиму відбування покарання, супроводжувати засуджених відділення до медичної частини на амбулаторний прийом у визначений розпорядком дня та графіком роботи медичної частини час, контролювати виведення засуджених на роботу, поряд з цим зазначені функції виконують так звані «завгоспи».

Наведена практика може розцінюватися як така, що може призводити до розповсюдження випадків насильства серед засуджених, яке проявляється у різноманітних формах, від малопомітних виявів переслідування до відвертого приниження із застосуванням фізичної сили (пункт 27 Одинадцятої Загальної



доповіді Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню).

Окрім цього, таке становище може призвести до наслідків, які описані у пункті 26 Одинадцятої Загальної доповіді Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню: «взаємини між персоналом і засудженими Установи мають формальний і відділений характер, персонал не розрізняє, а уніфікує засуджених і вважає вербальне спілкування з ними маргінальним аспектом своїх функцій».

Окрім цього, в Установі встановлено порушення вимог статті 8 Закону України «Про попереднє ув'язнення» (далі – Закон), в частині роздільного тримання ув'язнених та засуджених.

Так, у будинку дитини Установи тримається взята під варту [REDACTED] разом із двома особами, які є засудженими і відбувають покарання в Установі.

У порушення вимог пункту 1.2 Положення про організацію лазне-прального обслуговування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, затвердженого наказом Міністерства юстиції України № 849/5 від 08.06.2021 (далі – Положення), в Установі лазне-пральне обслуговування не включає надання перукарських послуг.

Окрім цього, у порушення пункту 2.14 Положення для надання перукарських послуг, у лазні не облаштовано перукарню відповідно до вимог Державних санітарних правил і норм для перукарень різних типів ДСПіН 2.2.2.022-99, затверджених постановою першого заступника головного державного санітарного лікаря України від 25 березня 1999 року № 22.

З усних пояснень адміністрації Установи перукарські послуги засудженим надаються у відділеннях соціально-психологічної служби.

Одним із основних чинників, які ефективно впливають на відновлення контактів із зовнішнім світом та успішну соціальну адаптацію після звільнення, є наявність паспорта громадянина України.

Відповідно до пункту 4 статті 153 Кримінально-виконавчого кодексу України при відсутності паспорта в особовій справі засудженого адміністрація установи виконання покарань завчасно вживає заходів щодо його одержання.

Проте адміністрацією Установи не приділяється достатньої уваги цьому важливому напрямку службової діяльності.

Станом на 01.04.2023 в Установі перебувала 71 засуджена, яка не мала паспорта громадянина України, що становить майже 25 % від загальної чисельності засуджених, які тримаються в Установі.

Статтею 8 Кримінально-виконавчого кодексу України передбачено, що засуджені мають право на оплачувану працю згідно із законодавством про працю.

Дана норма стосується і тривалості робочого дня, який згідно статті 50 Кодексу законів про працю України не може перевищувати 40 годин на тиждень.



У ході проведеного опитування засуджених, яке здійснювалося за відсутності третіх осіб та за умов, що виключає можливість прослуховування чи підслуховування встановлено, що в Установі зазначена норма не дотримується, оскільки засуджені заявляли про те, що тривалість робочого часу є значно більшою.

Так, ряд засуджених заявляли, що робочий день розпочинається о 7 годині, а закінчується близько 22 години, таким чином його тривалість складає 15 годин на день та 75 годин на тиждень.

З пояснень керівництва Установи такої ситуація дійсно мала місце, з огляду на те, що підприємством Установи реалізовувалося замовлення на потреби Збройних сил України.

Окрім цього, під час конфіденційного спілкування засуджених отримано інформацію, що під час перебування в дільниці карантину, діагностики і розподілу засуджених (Далі – КДІР), вони продовжують залучатися до робіт з благоустрою за межами дільниці КДІР, що суперечить вимогам пункту 1 розділу V Правил.

Під час відвідування опитані особи скаржилися на бездіяльність медичних працівників та ігнорування виказаних ними скарг на здоров'я, зокрема на те, що вони тривалий час не можуть потрапити на прийом до медичної частини Установи.

Представниками групи НПМ порушувалося питання щодо виведення ув'язнених для надання необхідної медичної допомоги та консультацій лікарем щодо стану здоров'я.

Зазначене свідчить про неналежну взаємодію медичних працівників міської медичної частини філії ДУ «ЦОЗ ДКВС України» у Полтавській області та працівниками установи, що не забезпечує надання вчасної та якісної медичної допомоги утримуваним особам.

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, обумовлених діями або бездіяльністю персоналу Установи, а також приймаючи до уваги те, що:

відповідно до підпункту 2⁷ пункту 3 Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 № 228, Міністерство юстиції України забезпечує контроль за дотриманням прав людини і громадянина, вимог законодавства щодо виконання і відбування кримінальних покарань, реалізацією законних прав та інтересів засуджених та узятих під варту осіб,

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Розглянути подання та вжити заходів, спрямованих на усунення виявлених порушень, зокрема:



1.1. Забезпечити дотримання встановленої норми площі з розрахунку для однієї засудженої особи згідно вимогам статті 115 Кримінально-виконавчого Кодексу (Далі – КВК), правила 10 Мінімальних стандартних правил поводження з в'язнями та пункту 18.1 Європейських пенітенціарних правил;

1.2. Зобов'язати адміністрацію Установи самостійно виконувати вимоги розділу III Положення про відділення соціально-психологічної служби, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 04.11.2013 № 2300/5;

1.3. Забезпечити дотримання вимог статті 8 Закону України «Про попереднє ув'язнення» в частині роздільного тримання ув'язнених та засуджених;

1.4. Включити в лазне-пральне обслуговування надання перукарських послуг відповідно до вимог пункту 1.2 Положення про організацію лазне-прального обслуговування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, затвердженого наказом Міністерства юстиції України № 849/5 від 08.06.2021;

1.5. Забезпечити вжиття заходів щодо одержання засудженими паспорта відповідно до вимог пункту 4 статті 153 КВК;

1.6. Привести тривалість робочого дня у відповідність вимогам частини 1 статті 119 КВК;

1.6. Забезпечити взаємодію медичних працівників міської медичної частини філії ДУ «ЦОЗ ДКВС України» у Полтавській області та працівників Установи для надання вчасної та якісної медичної допомоги утримуваним особам.

2. У спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення винних службових осіб до відповідальності.

3. Про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк повідомити Уповноваженого.

Звертаю увагу, що відмова органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадових і службових осіб від співпраці, а також умисне приховування або надання неправдивих даних, будь-яке незаконне втручання в діяльності Уповноваженого з метою протидії передбачають відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: Звіт за результатами відвідування державної установи «Надержинщинська виправна колонія (№ 65)» на 10 арк.

Уповноважений

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Паршакова О. (050)-967-95-51

